

Jindřich Coufal

Změny v duchovní správě ve zhořské a jamenské farnosti k 1. srpnu 2014

Chtěl bych se v tomto příspěvku zmínit o pocitech svých i některých zhořských farníků. V červenci roku 2014 vydán Diecézní oběžník kde se v článku 4 „Změny v ustanovení kněží a jáhnů“ bezprostředně týkají i naší zhořské farnosti. Původní kooperátoři P. Mgr. Matěj Baluch O Praem. je od 1. 8. 2014 vyvázán jako excurrando administrátor ze zhořské farnosti a rovněž k tomuto datu i P. Mgr. Bajon OFMConv. z farnosti Jamenské. Na uprázdněná místa byl jmenován rovněž od 1. 8. 2014 **R. D. Mgr Zdeněk Veith** a sice farářem v Jamném a excurrando administrátorem ve farnosti Zhoř u Jihlavy.

I když mnohým věřícím tato církevní ustanovení Brněnské biskupské konsistoře celkem mnoho neříkají, mnozí se pozastavují nad touto skutečností a považují to vzhledem ke zhořské kolatuře za nespravedlivé. Porovnání obou farností z hlediska historického přeci má ta zhořská hluboké kořeny v minulosti... Vždyť obě vesnice - Jamné i Rybné – patřily několik staletí farností do Zhoře.

K tomu několik poznámek z historie:

Když Českomoravská vrchovina byla ve 12. a 13. století osídlována v roce 1101 založeným třebíčským benediktinským klášteřem, který v darovaném prostoru brněnskými knížaty prováděl kolonizační činnost, zakládá toto opatství po hranicích svého údelu dva kostely - tehdy ještě v románském slohu: ve Zhoři zasvěcený sv. Markétě a v Netíně. Tedy někdy ve druhé polovině 13. století vzniká na vyhořelém místě pralesa malá osada s farním kostelem, okolním hřbitovem, farou a menším sídlem místních vladyků....

První písemná zmínka o již založené zhořské farnosti je z roku 1339 (ve věci patronátního práva k místnímu kostelu), kterou patrně administrovali od roku 1298 řeholní kněží řádu sv. Benedikta z měřínského probošství, podřízené třebíčskému opatství. V zakládací nadační listině tomuto probošství je již jmenováno 21 osad, mezi nimi i příslušné do zhořské farnosti. Kolem roku 1390 jsou již zaznamenány různé spory s měřínským proboštvím o patronát nad zhořským kostelem. V roce 1400 je datována výroba nejstaršího zvonu „K svatě Markétě +++“ pro malý farní kostel. Z této románské farní svatyně je dodnes zachováno základové kamenné zdivo pod v minulosti samostatně stojící věží, stará kamenná křtitelnice, jejíž torzo objeveno v roce 1976 a je dokladem, že farní kostel byl tzv. kostelem křestním i údajně zachovalá krypta, kde je asi pochována rodina zakladatelů farnosti. Z tohoto období nám historie zachovala pouze dvě jména farářů, kteří spravovali tuto farnost. V roce 1520 zhořský farář Jan pohání k soudu Annu z Rudolce pro odpírání desátků ze vsi Arnolec. Druhý záznam o knězi Havlovi je v Urbáři panství Rudoleckého z roku 1616. Rovněž v roce 1466 pohání k soudu opat Matěj z třebíčského kláštera Jana Klusáčka ze Zhoře, že mu protiprávně drží klášterní ves Nadějov, aniž by to dokladoval nějakým zápisem.

Přelomový pro zhořskou farnost byl rok 1559, kdy Jan Stránecký ze Stránce postoupil bratrům Janovi a Rafaelovi Chroustenským na Rudolci majetek bývalého, již zaniklého, měřínského probošství. Chroustenští byli protestantského vyznání a dosud katolické faráře

ve farnostech nehodlali trpět. Tedy i ve Zhoři. Veškeré farní příjmy ze Zhoře a z Bohdalova zabrali pro sebe.

V roce 1590 prodal Jan Chroustenský Jamné a Rybné Janu Šleglovskému, výslovně si však vymínil...*„jak od starodávna bejvalo, kdy fara zhořská kolatura dědičná pana Jana Chroustenského jest ... a tiž lidé ze vsí Jamného a Rybného ... aby k dotčené faře zhořské, jak od starodávna bejvalo, náleželi...“* Obě farnosti (Zhoř a Bohdalov) na Rudoleckém panství byly přiřazeny do Měřína, kde působili nekatoličtí predikanti...

Ještě v roce 1612 si farníci všech přiřazených obcí zhořské kolatury stěžují jak u vrchnosti tak i u císaře, že *„...od dávna jest ve Zhoři fara a vždy byla obsazena, až v době, kdy statek byl prodán Janu Chroustenskému, který hned všechny farní věci s desátkem i s penězi zabral, faráře nadržel a farní budovu zaniknouti nechal, čímž jsou nuceny mimo farnost a daleko povinnosti náboženské vykonávati ...“* To však zůstalo bez výsledku...

Další historický mezník pro místní farnosti Rudoleckého (Černického panství) byl rok 1623, kdy císař Ferdinand II. odevzdal brtnické i rudolecké panství hraběti Rombaldu XIII. z Collalto et San Salvatore. Chroustenští se totiž angažovali v povstání proti císaři za Bedřicha Falckého.

Nová vrchnost katolického vyznání zde zahajuje dle středověké zásady (Čí země, toho náboženství) převýchovu poddaných evangelíků i protestantů. V roce 1625 přichází do Měřína dva bratři jezuitského řádu Jan Drahovius a Jan Antali, aby farníky převedli zpět do katolické církve. Dle záznamů v měřínské matrice působili i v neobsazené farnosti zhořské - jak zní zápis v matrice: *„...sund in parochia zhořensis...“* Již roku 1638 ustanoven pro měřínskou farnost první katolický farář Šimon Maxmilián Dimitrio a jako administrátor vykonával občasně církevní obřady i ve Zhoři. V roce 1669 byla ustavena samostatná farnost v Bohdalově a do filiálního kostela ve Zhoři měli bohdalovští faráři za povinnost každou druhou neděli konat bohoslužby.

Rok 1765 byl pro zhořskou farnost velice významný. Byla dokončena stavba nového kostela na místě původní románské stavby. Základní kámen posvětil v roce 1764 měřínský děkan Vavřinec Zálejský. Na tehdejší vesnické poměry to bylo pracovně náročné dílo i na finanční náklady (1950 zl.). V tomto roce (12. srpna) byla ve Zhoři založena kaplanská lokálie příslušná bohdalovské faře. Prvním lokálním kaplanem se stal P. František Stejskal, magistr filozofie a bakalář teologie Roku 1771 bylo v Brně zřízeno biskupství, pod jehož církevní pravomoc pak náležela i zhořská farní lokalita. V roce 1859 byla povýšena na samostatnou farnost. Lokální kaplan P. Václav Kopečný byl ustanoven za prvního faráře ve Zhoři...

Nyní několik historických dat jamenské farnosti v porovnání s farností zhořskou...

Obě vesnice – Jamné a Rybné – v dějinách od prvopočátku náležely do zhořské farnosti. Bylo tak i když byly ve správě jihlavské jezuitské koleje po Bílé hoře v roce 1620... Roku 1702 započala v Jamném stavba zděné kaple, která byla vysvěcena v roce 1705. I když byl roku 1773 zrušen jezuitský řád, setrvávají stále obě vesnice v administraci lokálního kaplana ve Zhoři. V roce 1785 si stěžují představitelé obou vsí, že Zhoř je vzdálena hodinu cesty a obzvláště v zimě mnohým znemožňuje navštěvovat tento kostel. Přesto další snažení o založení kaplanské lokálie v Jamném nedochází. A po celé 18. století není zde zřízena samostatná duchovní správa.

Stálá snaha Jamenských i Rybenských byla naplněna až v roce 1826, kdy potvrzuje biskupská konsistoř založení farní lokálie. Historicky prvním jamenským duchovním byl zde v tomto roce instalován P. Literát Promberger, měřinským děkanem P. Leopoldem Taudem, kdysi zhořským lokalistou. S odchodem P. Prombergera z Jamného v roce 1845 končí činnost prvního období jamenské lokálie, dochází sem kněží ze Zhoře. Až v roce 1861 byl zde presentován P. Josef Špaňhel za účasti prvního zhořského faráře P. Václava Kopečného. Dosud náleží toto lokální kaplanství pod jurisdikci zhořským farářům. Až v roce 1888 bylo povýšeno na samostatnou farnost v době, kdy v celé monarchii byla zrušena instituce farních lokálií.

V období první poloviny 20. století působí zde m.j. i dvě duchovní osobnosti. Byl to P. Bohumil Symonides (od r. 1906 střídavě do r. 1950) jako poslední zdejší farář. V následujících letech již tuto farnost spravovali administrátoři excurrento ze Zhoře (P. Stanislav Veselý O. Praem., P. Jiří Kolář, P. Slavoj Alexa z Luk n/Jihl.) Ještě je třeba zmínit i administrátora zdejší farnosti P. Josefa Hinterhoelzla (od roku 1991 do roku 2004, kdy odešel do Charitního domova na Moravci. Zde zemřel jako senior diecéze téměř stoletý). V roce 1984 byl biskupem Felixem M. Davidkem tajně vysvěcen za biskupa tzv. skryté církve. Na základě Norem pro řešení případů tajných svěcení vydaných Vatikánem se jmenovaný písemně vzdal biskupské služby (svěcení „sub contitione“) - ač nerad, nosil stále biskupský prsten, a byl dále jmenován jako administrátor. Od 15. srpna 2002 vypomáhal v Jamenské duchovní správě jako administrátor excurrento P. Mgr. Řehoř Bajon OFMConv. z kláštera Matky Boží v Jihlavě. A ten byl dnem 1. srpna 2014 – jak již víme – vyvázán z této služby...

Závěr: Jamenská farnost během více jak 180 let své existence nikdy nedosáhla jakéhokoliv významu. Pro církevní správu zůstala několik století pod jurisdikcí zhořských kaplanů a farářů. Byla velice chudou a málo lidnatou kolaturou. Nelze ani zpochybnit, že vznikla hlavně neúnavnou snahou společenství všech obyvatelů, kteří zde vytvořili materiální i duchovní dílo trvalé hodnoty. Přesto jsme přesvědčeni (já i někteří místní farníci) že ustanovení farářem v této malé farní lokalitě není dost zdůvodnitelné. I po stránce geografické je přeci Zhoř téměř ve středu tohoto farního prostoru. A zhořská farnost „dala“ Církvi v posledních stoletích celkem 12 kněží (viz příloha), z jamenské farnosti asi dva.

I otázka bydlení by se dala pro p. faráře vyřešit a snad dohodnout. Za pomoci obce a zhořské farní rady by mu mohl být nabídnut moderní byt v bytovém domě č.p. 8, (snad prý neobydlený). Ostatní záležitosti na dohodě...

zapsal Jindřich Coufal
15. září 2014

Použitá literatura:

Plašil, Filip: Kostel sv. Kříže a farnost v Jamném u Jihlavy (obec Jamné 2010)

Coufal, Jindřich: Farnost zhořská – historie a památky

Coufal, Jindřich: Staletá historie zhořské farnosti I. a II. díl

Coufal, Jindřich: Stopadesát let obnovené zhořské farnosti

Protocollum domaesticum parochie zhořensis

Příloha: kněží – rodáci ze zhořské a jamenské farnosti

Kněží – rodáci ze zhořské farnosti

Ze Zhoře:

Th Dr František Škorpík (1814 – 1890) syn místního učitele, po vysvěcení působil v duchovní správě v Jaroměřicích, Brně, Bohdalicích a Kučerově. Spisovatel, překladatel, spolupracovník brněnského kanovníka Františka Sušila.

P. Tomáš Coufal počátkem 20 století farářem ve Veltrusech v Čechách.

P. Emanuel Coufal (1873 – 1898) syn místního učitele Josefa, nemocen, zemřel ve Zhoří

P. František Gaudenc Kašík, OFM Cap, Th et Ph Dr narozen ve Zhoří v čp. 43 v roce 1913, v padesátých letech internován, později sloužil jako administrátor na farách v pohraničí na Šumavě (Světlík, Kájov, Besednice). Zemřel v roce 1988, pohřben ve Zhoří.

Ze Stáje:

P. František Pavlíček farář v Cetkovicích, zemřel ve Stáji 1924, pohřben ve Zhoří

P. Antonín Běhal kooperátor v 1. polovině 20. století v Českých Křidlovicích

P. Josef Bradáč (*1881, zemřel 1954) děkan v Kopidlně v Čechách

P. Karel Večeřa Th Dr počátkem 20. století profesor dogmatiky na brněnském alumnátě

O. Jindřich Vacek (*1927, zemřel v roce 2011) V 70-tých letech min. století se zapojil do aktivit tzv. skryté církve a přijal jako ženatý kněžské svěcení pro východní obřad Církve.

Z Nadějova:

P. Firmin Jiráček – koncem 19. století farářem v Salapulce v Rakousku. Zhořskému kostelu daroval ornát, pluvíál a štolu

P. Hynek Klimeš v 70-tých letech min. století administrátor v Českém Rudolci a Slatiňanech.

Z Arnolce:

P. Josef Toufar (*1902 – 1950) brutálně umučený kněz spojovaný s dosud nevysvětlitelným číhošťským zázrakem. V současné době se jedná o exhumaci těla, pohřbu a blahořečení. Jeho život, studie, vysvěcení na kněze a trnitou cestu mučedníka popsal v obsáhlé knize redaktor a básník Miloš Doležal nazv. „Jako bychom dnes zemřít měli“ Bylo mi ctí s Milošem na tomto literární díle spolupracovat...

celkem 12 kněží ze zhořské farnosti

Kněží – rodáci z farnosti Jamenské:

P. Mons. František Čermák (*1881 v Jamném, zemřel 1894 v Brně) Jako kooperátor na mnoha místech jmenován farářem a děkanem v Měříně od roku 1949 jako sídelní kanovník kapituly sv. Petra a Pavla v Brně. Pohřben je v Měříně.

O. Josef Novák narozen v roce 1927 v Rybném, zapojen do aktivit tzv. skryté církve, jako ženatý přijal kněžské svěcení pro východní obřad Církve. Působí v Hradci Králové.